

PRIROČNIK ZA SKUPNO FILOZOFIRANJE Z OTROKI O KNJIGI HARUN IN JASMIN

Knjiga "Harun in jasmin", ki jo je čudovito ilustrirala nagrajena ilustratorica in avtorica Nadine Kaadan, nam v času, ki ga zaznamuje vojna, v pozitivni luči prikazuje bogato in ponosno dediščino Sirije.

V njej boste našli spodbude za skupno razmišljanje in filozofiranje z otroki.

Za kaj pri filozofiranju z otroki pravzaprav gre?

Namen filozofiranja z otroki je graditi na njihovi radovednosti in želji po znanju, pri njih razvijati potrebo po spraševanju in jih na ta način podpirati v njihovih procesih odkrivanja in samostojnega razmišljanja.

Otroci imajo prirojeno potrebo po spraševanju, odkrivanju, čudijo se in se glede na svojo starost ukvarjajo s temeljnimi vprašanji. Na začetku filozofiranja se srečamo z začudenostjo nad stvarmi in pojavi, ki se nam zdijo sami po sebi razumljivi. Otroci naletijo na mnoge stvari, ki so jim nepoznane in tuje, zato se skušajo dokopati do spoznanj in postavljajo vprašanja. Čudenje, radovednost in potreba iti stvarjem do dna - te sposobnosti imajo že majhni otroci.

Ne samo v času šolanja, že v vrtcu lahko spodbujamo otrokovo samostojno razmišljanje. Začne se, ko otroci zastavljajo vprašanja. Filozofirati skupaj z otroki torej ni vprašanje starosti ali izkušenj. Že vprašanja triletnikov nam omogočijo, da se z njimi spustimo v filozofski pogovor.

Kdo od nas se ne spominja izjav otrok, v katerih se zrcali globoko zanimanje za obširne teme? "Zakaj ljudje razmišljajo?" "Kaj je sreča?" "Kako lahko vemo, da vse to niso le sanje?" Na začudenje, zbežnost in tuhanje o stvareh smo odrasli v glavnem pozabili, otroci pa te lastnosti še imajo. Neprenehoma prihajajo v stik z nečem, kar jih spravlja v začudenje.

V procesu filozofiranja lahko podpremo otroke, ki delajo prve velike korake, tako na poti samostojnega razvoja osebnosti, kot tudi pri razvoju svojih sposobnosti reševanja problemov, samokritike, obnašanja v konfliktih, empatiji in v razvoju diferenciranega zaznavanja - ob tem se razvijejo in poglobijo tudi odnosi.

Otroška filozofija je v zadnjih desetletjih ustvarila pomembne temelje, na katerih se s filozofsko-pedagoškimi procesi lahko začne graditi že v zgodnjem otroštvu. Gre predvsem za podporo v razvoju kognitivnih in emocionalnih sposobnosti otrok, za spodbujanje jezikovne kompetence in vedoželjnosti ter za opogumljanje, da sprašujejo in razmišljajo o alternativah.

Pri filozofiranju nam je pomembno, da dosežemo veliko otrok iz najrazličnejših skupin prebivalstva, tako otroke iz večinskega prebivalstva kot tudi otroke iz skupin prebivalstva, ki jim izobraževanje ni blizu, tistim, ki imajo migracijsko ozadje, gibalne in druge ovire ali težave pri učenju. Cilj je prispevati k spoštovanju jezikovne in kulturne raznolikosti in opozarjanje na možnosti in prilžnosti, ki jih prinaša filozofski dialog.

Za spodbudo in izhodišče za filozofiranje z otroki pogosto lahko uporabimo pravljice, zgodbe in legende. Če slišimo ali beremo zgodbe iz drugih dežel, se naučimo vživljati v druge osebe, v njihovo življenje in njihovo kulturo. Pogosto šele skozi zgodbe razumemo, kako drugi ljudje razmišljajo, čutijo in kaj jih motivira za določena dejanja.

Pri filozofiranju ne nazadnje odkrijemo povezave, obdelamo možne rešitve in nove modele razmišljanja, ocenimo posledice in zastavimo kritična vprašanja. Pri tem sta v središču zanimanja radovednost in veselje do razmišljanja. Filozofiranje je torej proces skupnega razmišljanja, ki spremeni skupino mladih ljudi v raziskovalno skupnost ("community of inquiry").

V pripravi na pravi filozofski dialog spodbudi "facilitator" (spremljevalec/spremljevalka pogovora) s pomočjo vprašanj in zanimivih aktivnosti otroke k samostojnemu razmišljanju.

Postopki in spodbude za uporabo vaj in aktivnosti v knjigi:

Cilj spremljevalca naj bi bil tudi izogibanje sugestivnim vprašanjem in zastavljanje nevtralnih in odprtih vprašanj. V nadaljevanju je po skupinah navedenih nekaj nevtralnih vprašanj:

Vprašanja, ki se nanašajo na pojasnjevanje:

- Kaj meniš s tem ...?
- Ali lahko to poveš z drugimi besedami?
- Kako uporabljaš besedo ...?
- Ali lahko poveš primer?
- Ali ima kdo vprašanje za ...?
- Ali lahko kdo razloži to, kar je rekel/rekla ...?

Vprašanja, ki preverjajo domneve:

- Kaj ti domnevaš?
- Iz česa izhajaš?
- Meniš, da ta domneva drži?
- Zakaj bi nekdo to domneval?
- Ali so v tem vprašanju kakšne skrite predpostavke?

Vprašanja, ki preverjajo vzroke in dokaze:

- Ali lahko navedeš kakšen primer ali pa nasprotni primer, da razjasniš svoje stališče?
- Katere vzroke imaš za svojo izjavo?
- Ali se popolnoma strinjaš z njenimi argumenti?
- Ali je to dokazilo zadostno?
- Na osnovi katerih kriterijev si to presodil/a?
- Ali meniš, da razpolaga ta vir z zadostnimi kompetencami?

Udeležence lahko že pri prvi vaji zaprosimo, da k vsaki kategoriji samostojno pripravijo vprašanje. Druga vaja je potem, da se to vprašanje nanaša na vsakokratne primere, dialoge in stripe.

Razlikujemo tri vrste spodbud za razgovor: vodilno misel, načrte za razpravo in vaje.

Vodilna misel:

Vodilne misli naj bi spremljevalcu pogovora pomagale bolje razumeti različne koncepte in filozofske ideje. So tudi koristni napotki za razmišljanje o konceptih in možnih temah že pred samimi razgovori.

Načrt za razpravo:

Gre za seznam vprašanj, ki naj bi udeležence opogumila in spodbudila k spraševanju. Njihov cilj je vaja, pri kateri se učijo, kako vzpostaviti dialog in diferencirano razmišljati. Vprašanja obravnavajo običajno specifičen koncept, vodijo od specifičnega do splošnega, od konkretnega do abstraktnega, in od lokalnega do globalnega dogajanja.

Vaje:

Vaje se večinoma nanašajo na čisto določene aspekte. Po eni strani se nanašajo na razjasnjevanje, na omejevanje in uporabo konceptov, po drugi strani pa pomagajo vaditi nekatere sposobnosti in spretnosti ter presojati različne metode. Temeljna ideja je, da se udeleženci urijo v sposobnostih in spretnostih in da jih znajo tudi uporabiti.

1. Vodina misel: Beg in migracija

Nasilje, vojne in teror v Siriji, Iraku, Afganistanu, Sudanu - da omenimo samo nekaj kriznih žarišč - povzročijo, da ljudje zapustijo svojo domovino. Vzroki za to so lahko zelo različni: ljudje bežijo zaradi vojne, ker imajo premalo hrane in pitne vode ali ker jih preganjajo zaradi najrazličnejših vzrokov. Tudi klimatske spremembe in naravne katastrofe pogosto prisilijo ljudi zapustiti njihovo domovino. Drugi motivi, ki jih imajo ljudje, ko se odločijo emigrirati v drugo deželo, so še iskanje svojcev ali iskanje dela.

Za begunce označujemo ljudi, ki zapustijo svojo domovino, ker jim tam grozi nevarnost. Ljudi preganjajo zaradi pripadnosti neki rasi, verski ali socialni skupini, zaradi njihove narodnosti ali političnega prepričanja. Ljudje, ki morajo zbežati zaradi vojne in nasilja, imajo pravico do zaščite (Konvencija o statusu beguncev, sprejeta v Ženevi).

Za migrante označujemo ljudi, ki so zapustili svojo domovino, ker so pobegnili zaradi klimatskih sprememb in naravnih nesreč, ker iščejo delo, imajo morda v tujini svojce ali prijatelje ali pa se želijo izobraževati. V naštetih primerih govorimo o migraciji.

Oba fenomena, beg in migracija, se tudi mešata, tako da ni jasne ločnice.

Tako kot imamo delovne emigrante, ki so bili pravzaprav begunci, imamo tudi ljudi, ki iščejo delo in ne prosijo za zaščito in azil. Poskus, da se sprejme samo begunce po konvenciji, je v praksi pripeljal do tega, da je mnogim beguncem onemogočeno zaprositi za zaščito.

Jasno razločevanje med (konvencijskimi) begunci in migranti je postalo težko, kot je potrdil tudi Visoki komisar za begunce pri organizaciji UNO, Antonio Guterres: "V zadnjih letih so bila vprašanja v zvezi z azilom in zaščito beguncev tesno povezana s področjem mednarodne migracije, še posebej z nezakonito migracijo."

Načrt razprave: Beg in migracija

Kaj pomeni beg?

Katere oblike bega poznamo?

Kaj pomeni pojem migracija?

Kdaj postane človek migrant?

Kako bi bilo, če bi moral ti zapustiti svojo domovino?

Kaj pomeni biti begunec?

Kdaj človek postane begunec?

Kakšna je razlika med begom in migracijo?

Kako reagiramo na ljudi, ki so na begu?

Ali imate ti ali tvoja družina kakšne izkušnje z begom ali migracijo?

Vaja: Beg in migracija

Oblikujte skupine po dve ali tri osebe. Raziskujte in skušajte ugotoviti iz katerih dežel pobegne največ ljudi. Skušajte narisati njihove možne begunske poti.

2. Vodilna misel: Damask

Damask je glavno mesto Sirije in velja za eno najstarejših mest na svetu. V sami Siriji imenujejo Damask pogosto tudi الشام / *aš-Šām*; v drugih arabskih deželah uporabljajo to ime pogosto za državo Sirijo. Leži v puščavski oazi v vznožju Anti-Libanona. Pogorje Anti-Libanon je od Sredozemskega morja oddaljen samo 80 km. Pri zadnjem štetju prebivalstva leta 2009, je v mestu živelo 1,8 milijonov ljudi. Zaradi svoje izredne arhitekture, v kateri se zrcali vpliv različnih kultur na tem območju, je stari del mesta vpisan v UNESCO svetovno dediščino.

Od leta 2011 divja v Siriji vojna. Državljska vojna je tragedija tako za Sirce kot tudi za kulturne dobrine. Komaj kašna dežela na svetu se je nekoč lahko ponašala z zakladi tolikih kultur. Po petih letih vojne pa je večina kulturnih spomenikov poškodovana ali popolnoma uničena.

Načrt za razpravo:

- a. Kaj bi želel izvedeti o mestu kot je Damask?
- b. Kako se tvoj način življenja razlikuje od življenja v Damasku?
- c. Kaj je glavno mesto?
- d. Ali lahko najdeš Damask na zemljevidu?
- e. Kako si predstavljaš življenje v Damasku?

3. Vodilna misel: vonj - duh

Vonje pogosto povezujemo s čustvi. Ali obstajajo razlike v vprašanju kaj diši dobro oziroma sveže in kaj ne? Kaj vemo o posebnostih vonjav? Kako se razvije naklonjenost do nekega vonja?

Načrt za razpravo;

- a. Ali obstaja kakšna razlika med pojmom vonj in duh?
- b. Kaj z veseljem duhaš in zakaj?
- c. Kaj povezuješ s tem vonjem?
- d. Kaj veš o svojem nosu?
- e. Kakšen pomen ima čutilo za voh?
- f. Ali obstaja kakšna razlika v pomenu čutila za voh pri ljudeh in pri živalih?
- g. Zakaj ljudje pogosto vonjave zaznavajo različno?
- h. Kdaj je čutilo za voh moteno?

4. Vodilna misel: Primeri kihanja - alergija na cvetni prah

Maček mora ob jasminovem vonju nenehno kihati in zaradi tega ne more spati. Kihanje izzove občutljiv dražljaj, ki deluje na refleks kihanja.

Načrt za razpravo:

- a. Ali si že imel napad kihanja?

- b. Ali lahko s kihanjem prenehaš, če hočeš?
- c. Kaj lahko povzroči napad kihanja?
- d. Ali lahko vplivamo na napade kihanja?
- e. Kako deluje kihanje na tebe?

5. Vodilna misel: Harunovo čutilo za voh in njegovo ravnanje

Harun zaradi močnega vonja jasninovitih cvetov ne more spati, saj je sluznica v njegovem nosu tako nadražena, da mora vedno znova kihati. V cvetlične lonce položi staro ribje okostje in kokošje kosti.

Načrt za razpravo:

- a. Zakaj je položil ribja okostja in kurje kosti v cvetlične lonce?
- b. Kako bi Harun lahko ravnal drugače?
- c. Kako so ljudje zaznavali vonj, potem ko je Harun svoje posladke položil v cvetlične lonce?
- d. Ali isti vonj lahko pri vsakem človeku/živali povzroči nekaj drugega?
- e. Kako zaznavamo vonje?
- f. Kaj lahko vonjave povzročijo?

6. Vodilna misel: Jasmin

Jasmin je ime rastlini, ki zbuja pozornost zaradi svojih belih cvetov in vonja. Ime izhaja iz perzijskega naziva za dišeče olje, ki nam ga dajejo jasminovi cvetovi. Ime rastline jasmin se uporablja tudi kot ime. V rabi je šele od konca 19. stoletja. V nekaterih deželah kot so Francija, Bosna, Hrvaška itd, je Jasmin nedvoumno moško ime, v drugih deželah, kot sta Avstrija in Nemčija pa je to žensko ime.

Načrt za razpravo:

- a. Kaj ti povezuješ z jasminom?
- b. Kaj veš o tej rastlini?
- c. Ali so rastline lahko srečne?

Vodilna misel: Jasminov duh

V tej zgodbi je govora o jasminovem duhu. Ker duhove srečamo samo v pravljicah in zgodbah, lahko razmislimo, kaj bi to lahko pomenilo.

Načrt za razpravo:

- a. Zakaj je hotel duh iz zgodbe opazovati Haruna?
- b. Zakaj je duh v zgodbi hotel, da iz Harunovega nosa raste jasmin?
- c. Kaj želi duh Haruna naučiti?
- d. Kako je možno, da duh zaustavi kihanje?
- e. Ali duh meni, da so Harunovi napadi kihanja resna stvar?
- f. Kakšen pomen ima duh v zgodbi?

8. Vodilna misel: Sreča - biti srečen

Na začetku zgodbe izvemo, da je Harun najsrečnejši maček na svetu.

Načrt za razpravo:

- a. Kaj pomeni beseda sreča?
- b. Kaj pomeni biti srečen?
- c. Ali se lahko srečni rodimo?
- d. Kako so lahko živali srečne?
- e. Ali lahko opazimo, da sta nek človek ali žival srečna?
- f. Ali je vsak človek odgovoren za svojo srečo?
- g. Kaj sploh sreča je?

9. Umetnost v arabskem svetu

Umetnost arabskega sveta je pod močnim vplivom islama, ki je eno od največjih svetovnih verstev. Islamska umetnost praviloma ne prikazuje živali ampak kompleksne oblike ali vzorce. Na ta način se želijo umetnice in umetniki izogniti čaščenju podob malikov.

Eden od najslavnejših vzorcev, ki se pojavlja v islamski umetnosti, je arabeska.

To je vzorec oziroma okras iz rastlinskih vitic, listov in cvetov, ki so med seboj na lep način prepleteni. Umetnice in umetniki jih uporabljajo za oblikovanje strešnikov, ploščic, tekstila, rezbarij v lesu in ovitkov na knjigah. Zanimive vzorce lahko najdete tudi v knjigi Jasmin in Harun.

Za islamsko umetnost so zelo tipične umetniško narejene ploščice, ki včasih pokrivajo celotne fasade stavb. Ali jih lahko najdete v knjigi?

Načrt za razgovor: Umetnost

- a. Kaj spada v umetnost?
- b. Ali je pojem umetnosti različen v različnih deželah?
- c. Ali sta umetnost in kultura kakorkoli povezana? Kaj to natančno pomeni?
- d. Kaj ti pride ob pojmu "umetnost" na misel?
- e. Kako lahko pojasnimo, kaj je umetnost?
- f. Zakaj se umetnost spreminja?
- g. Kako sta povezani umetnost in svoboda?
- h. Ali obstajajo nove umetniške oblike?
- i. Kaj pomeni "umetnost"?
- j. Kaj je za tebe umetniško delo?
- k. Kako lahko umetnost razumemo?
- l. Ali lahko pojasniš svet umetnosti?
- m. Ali se lahko s pomočjo umetnosti sporazumevamo?

Vaja:

V knjigi lahko vidiš veliko različnih primerov. Ali znaš tudi ti narisati lastne, zanimive vzorce?

Poišči materiale s katerimi lahko ustvariš vzorce.

10. Arabska abeceda

Kot ste lahko že opazili, se v tej knjigi nahajajo risbe z neznanimi pismenkami. To je arabska pisava. Pisava se uporablja v deželah, kjer je materni jezik arabščina, arabsko pa govorijo tudi v drugih deželah, kot je na primer Iran.

Posamezni arabski dialekti se v različnih deželah deloma zelo močno razlikujejo, čeprav večinoma samo v izgovoru in je zaradi zemljepisne oddaljenosti medsebojno sporazumevanje zelo težko ali pa ga sploh ni. Moderna arabščina je svetovni jezik in ga govori približno 422 milijonov ljudi.

Arabska abeceda (arabsko العربية الأبجدية, al-abdschadiyya al-'arabiyya) je abeceda arabskega jezika in jo sestavlja 28 črk, piše pa se z desne na levo. Za tvorbo besed se povezujejo, razen šestih izjem, vse črke v skladu s smerjo arabske pisave z desne na levo. Pri tej pisavi nimajo različnih velikih in malih črk, se pa odvisno od njihovega položaja v besedi, spreminja njihova oblika. Najpomembnejša značilnost arabske pisave je, da običajno pišejo samo soglasnike in dolge samoglasnike.

Arabska kaligrafija (tudi islamska kaligrafija) je umetelno pisana pisava in eden od aspektov islamske umetnosti. Zaradi prepovedi slik v islamu je to v islamskem svetu tradicionalna

likovna umetnost. Z oglato Kufi pisavo in kurzivno Naskh pisavo sta se že zgodaj razvila dva stila.

Tudi ti poznaš nekaj arabskih besed. Nekatere znane besede prihajajo iz arabščine npr.

قيثارة [gaythara] kitara

سكر [saka] sladkor

لكحول [alcoo'hool] alkohol

ليمون [lajmún], limona

قهوة [kahua], kava